

קונטרס

בנין יעקב

פרשת לך לך

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעורך הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספרים

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201

או למייל : GMAIL.COM@3122131

פרשת לך לך

בכתב הרצון

ע"י הרצון וההשתוקקות זוכין לעזר ממעל

בפרשתן (בראשית טו, ב ו) "ויאמר אברם ה' אלוקים מה תתן לי וגו' ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך":

ביאר הגאון המהר"ם שפירא זצ"ל דבפסוק זה מרומזו יסוד עצום בכח האמונה של כלל ישראל, אשר במטבע משתוקקים לעשות רצון השי"ת, ואף במקום שבעיני בשר ודם נראה שלא יעלה הדבר בידם, בכל זאת משתדלים הם מצדם לעשות את המוטל עליהם, ובכח הרצון וההשתוקקות זוכין לעזר וסיוע מן השמים.

ובכח זה בא לנו מכוחו של אותו זקן אברהם אבינו ע"ה, כי בשעה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו "הבט נא השמימה וספור הכוכבים" אזי מיד הרים אברהם אבינו את עיניו והחל לספור את הכוכבים, אף על פי שבדרך הטבע הרי לא שייך לספור את הכוכבים, וכמאמר הכתוב "אם תוכל לספור אתם", בכל זאת כיון ששמע צווי הבורא 'הבט נא השמימה וספור הכוכבים' נזדרז לקיימו בתמימות.

ועל כן הבטיחו הקב"ה 'כה יהיה זרעך', שכח זה יהיה מושרש בו ובורעו אחריו עד סוף כל הדורות, שישתוקקו בני ישראל לקיים מצוות השם יתברך באמונה ובתמימות, ולא יחשבו חשבונות האם יעלה בידם שלימות המצוה, אלא יעשו את המוטל עליהם ומן השמים יסייעו בידם.

'יחד לב' היינו שדבוק בכל נימי נפשו לרצון אחד ומיוחד

ושמעת' אימרא נאה בשם גדול אחד, שביאר דברי הפייט בתפילת גשם 'זכור טען מקלו וכו' יחד לב וגל אבן מפי באר מים', דלכאורה צריך עיון מה הכוונה באומרו 'יחד לב', ומה מיוחד במעשה זו עד שאנו מזכירים זאת בתפילת גשם לעורר בזה זכות יעקב אבינו.

וביאר המשמעות 'יחד לב' היינו שהאדם מפנה מלבו כל פניות ורצונות עצמיות, ומייחד את לבו ברצון אחד יחיד ומיוחד לשם מטרה אחת בלבד, כלומר שאם האדם דבוק בכל לבו לרצון אחד ויחיד, ומשום כך מוכן הוא לוותר על כל הרצונות האחרים מפני רצון מיוחד זה, כי עז רצונו להשיג מבוקשו, וכל הרצונות שבעולם בטלים ומבוטלים בעיניו ונחשבים אצלו כלא היו, מחמת תוקף הרצון היחיד שרוצה להשיגו בכל נימי נפשו ומאודו, ורצון כזה נקראת 'יחד לב' שאין בלבו אלא רצון אחד ומיוחד, ועל כן מובטח לו שבודאי ישיג מבוקשו.

ע"י רצון אמיתי וחזק זוכה לכוחות שלמעלה מן הטבע

ובח זה מצינו אצל יעקב אבינו ע"ה שהשיג מדריגת 'יחד לב' לעשות רצון אבינו שבשמים, וכל הרצונות שבעולם היו אצלו בטלים ומבוטלים לרצון השי"ת, ועל כן כאשר ייחד את לבו ברצון אחד יחיד ומיוחד לגול האבן מפי הבאר, אזי אף על פי שבדרך הטבע לא היה שייך בכח האנושי להסיט אבן גדולה כזו, מכל מקום בכח שיחד את כל רצונו לרצון אחד, השיג את רצונו וזכה שעזרוהו מן השמים מעל הטבע. וזהו שמזכירים בתפילת גשם שיעמוד לנו זכות 'יחד לבו' של יעקב אבינו, שבעבורו אל תמנע מים.

ובעין בחינה זו מסופר על הגאון ר' זמעל'ע מוואלאזין זצ"ל שפעם אחת השתוקק ללמוד באיזה ספר מסוים, אך הספר היה מונח מאחורי ארון כבד שמחמת כבדו לא היה ביכולתו להזיזו לכד, אך מפני גודל הרצון וההשתוקקות שבער בקרבו

להגיע אל הספר, לא חשב מחשבות, ובכח רצונו העז תפס בעצמו הארון והצליח להזיזו ממקומו....

כוונת בקשתינו 'ויחד לבבנו לאהבה וליראה'

ועל דבר זה אנו מתחננים ומבקשים בכל יום בברכת אהבת עולם 'ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך', והיינו שנזכה שיהיה רצונו מיוחד לרצון אחד ומיוחד ושנשתוקק בכל לבנו רק ליראה ולאהבה את שמך, ולא יהיה בליבנו עוד רצונות, ועל ידי זה נזכה להצליח בתורה ובעבודת השי"ת, כי אם יש להאדם רצון אמיתי ויחידי מובטח לו שישגי מבוקשו, ולדאבונו הסיבה שאין האדם משיג השגות בתורה ויראת שמים היא, כי חוץ מרצון זה יש לו עוד רצונות בחיים.

רצון אמיתי היינו שאין לו רצונות אחרים זולתו

ומרגלא בפומיה דאמו"ר שליט"א לספר, על אשה גדולה מהמשפחות המיוחסות שבירושלים של מעלה [משפחת קופשיץ הנכבדה] אשר זכתה שכל בניה צמחו וגדלו לגדולי תורה והוראה, והינם כיום מגדולי מרביצי התורה שבדורינו, ושאלו פעם את פיה מהו סוד הצלחתה ובאיזה זכות זכתה לכך, ענתה האם שלדעתה זכתה לכך משום שמעודה היה כל רצונה ומאוויה שיגדלו בניה ויצמחו לגדולים בתורה, השיבו השואלים בתמיהה והרי כל בת ישראל כשרה משתוקקת ורוצה בכך ומדוע לא כולם זכו כמותה, השיבה האם בחכמה ואמרה: אכן כולם רוצים בכך אבל יש להם עוד רצונות בחיים, כלומר שכולם יש להם הרבה רצונות ובנוסף על כל הרצונות יש להם 'גם' רצון זה שיהיו להם בנים תלמידי חכמים, אבל אני לא היה לי שום רצון אחר בחיים 'רק' רצון זה....

והגאון ר' שמשון פינקוס זצ"ל במתק לשונו הסביר ענין רצון אמיתי מהו, במשל לאחד שכבשוהו תחת המים מבלי יכולת לצאת, ונתאר לעצמינו אם באותה השעה יבוא מאן דהוא וישאל אותו אם הוא רוצה סכום כסף גדול, הרי בוודאי כל הון דעלמא בוז יבוזו בעיניו, ויענה שאינו רוצה רק דבר אחד ויחידי

לצאת מתחת המים, זו היא ההגדרה לרצון אמיתי וחזק, אמנם אם יש לאדם כמה וכמה רצונות, זו היא סימן מובהק שאין לו רצון חזק ואמיתי.

ומאמר נפלא ונוקב מתאמרא בשם המגידים, שהמבחן והמדידה לדעת מה היה רצונו ושאיפתו האמיתית של האדם היא, שיבדקו איך אכן גדל וצמח, כי לפי איך שהאדם רוצה באמת כך הוא צומח וגודל, והכל תלוי ברצון ותשוקה אמיתית, ועל כן בקשתינו 'ויחד לבכנו לאהבה וליראה את שמך', שאכן נזכה לרצון יחידי ואמיתי 'לאהבה וליראה את שמך'.

יגבה לבו בדרכי ה' לומר אעשה כאשר צוה ה' ובוודאי אצליה

ויסוד זה מצינו בדברי הראשונים לגבי נדבת המשכן, אשר עיקר הנדבה לא היתה עצם הבאת ותיקון הזהב והכסף והנחושת, אלא 'נדבת הלב' בהשתוקקות ורצון גדול, ואשר על כן אכן זכו שיתקבלו נדבתם, וכמו שכתב הרמב"ן על הפסוק (שמות לה כא) "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו לקרב אל המלאכה" שעל החכמים העושים במלאכה יאמר כן כי בנדבה כתב אשר נדבו לבו, ולא כתב בה נשיאות, כאשר כתב בעושי המלאכה (פסוקים כו, לו, ב), לפי שלא היה בהם מי שלמד המלאכה ממלמד או מי שאימן ידו בה לעשותה, אלא מי שמצא במבועו שידע לעשות, ויגבה לבו בדרכי ה', לבא לפני משה לאמר לו, אני אעשה כל אשר אדוני דובר, ולכך הזכיר בה נשיאות לב.

וביאור הדברים שמרוב השתוקקות ועז חפצם ליטול חלק במלאכת המשכן, באו והתנדבו עצמם לעסוק במלאכה, ואף על פי שלא למדו מעולם אומנות המלאכות, אך מרוב חביבות המצוה במלוא כל הרצונות שבעולם וקבלו על עצמם לעשות ככל אשר צוה משה, וכל זה מפני עז רצונם ויחוד לבבם לעשות נחת רוח לבורא ית"ש.

השי"ת נתן דעת למי שהסכים בדעתו להתנדב למלאכת המשכן

וראה מה שהרחיב בזה מרן החפץ חיים זי"ע בספרו תורת הבית (פרק ז) [א] שמצינו אצל המשכן שכל מי שהיה משים לבו ותשוקתו לעשות מלאכת המשכן היה הקב"ה נותן לו דעת ותבונה שידע איך לעשות. כדכתיב בפרשת ויקהל (שמות לו ב) "ויקרא משה אל בצלאל ואהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבו אל המלאכה לעשות אותה". והנה פשטות לשון הפסוק מוקשה קצת, כי לכאורה היה צריך לכתוב 'וכל' בוא"ו המוסיף, שהרי בפשטות איירי הכתוב בשני מיני אנשים המתנדבים, שבתחילה הזכיר 'כל איש חכם לב', ואח"כ מזכיר הקבוצה השניה של 'כל אשר נשאו לבו', ואם כן היה צריך לכתוב 'וכל אשר נשאו לבו' בתוספת וא"ו.

אמנם ביאר החפץ חיים דבאמת ענין אחד הוא, ולא איירי כלל בשני סוגי אנשים, אלא שלכל מי שנשאו לבו והוסכם בדעתו להתקרב אל המלאכה להתבונן איך לעשותה, נתן לו השי"ת הדעת כדי שידע איך לעשותה. וזהו כוונת הכתוב 'כל איש חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבו

(א) וז"ל: ובוה מצינו ג"כ אצל המשכן שכל מי שהיה משים לבו ותשוקתו לעשות מלאכת המשכן היה הקב"ה נותן לו דעת ותבונה שידע איך לעשות. כדכתיב בויקהל ויקרא משה אל בצלאל ואהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן די חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבו אל המלאכה לעשות אותה. ולא כתב וכל, משום דבאמת ענין אחד הוא ר"ל למי שהוסכם בדעתו להתקרב אל המלאכה להתבונן איך לעשותה לזה נתן די הדעת כדי שידע איך לעשותה.

ודבר זה שייך לכל ענייני הטוב בין בענייני הפעולות ששייכות לענייני הקודש שצריך ליתן לב להתבונן איך לעשותה. ובין בענייני לימוד התורה, אם אחד יסכים בדעתו להשתדל להיות בקי באיזה סדר גמרא וכדומה ויראה ללמוד ולחזור כמה פעמים או לברר איזה הלכה בתורה ומתייגע בה, בודאי הקדוש ברוך הוא יתן לו דעת בלבו ויעזרהו להוציא מחשבתו לפועל, ע"כ.

אל המלאכה לעשות אותה', כלומר שהקב"ה נתן חכמה לכל אשר נשאו לבו להתקרב אל המלאכה.

אם יסכים בדעתו להיות בקי בתורה בוודאי יזכה להוציא מחשבתו לפועל

וממשיך החפץ חיים שיש בזה הוראה והדרכה לכל הבאים בשערי עבודת השי"ת, כי ענין זה של נדבת והסכמת הלב ורצון אמיתי להתקרב לעבודתו, שייך לכל ענייני הטוב בין בענייני הפעולות ששייכות לענייני הקודש שצריך ליתן לב להתבונן איך לעשותה. ובין בענייני לימוד התורה, שאם אחד יסכים בדעתו להשתדל להיות בקי באיזה סדר גמרא וכדומה ויראה ללמוד ולחזור כמה פעמים או לברר איזה הלכה בתורה ומתייגע בה, בודאי הקדוש ברוך הוא יתן לו דעת בלבבו ויעזרהו להוציא מחשבתו לפועל.

עת לקרב ועת לרחק

לוט רצה לעבוד עבודה זרה ולכן לא רצה אברהם להתחבר עמו

בפרשתן (בראשית יג ט) "הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה" איתא בזוה"ק (בראשית פד.) שרצה לוט לחזור לעבודה זרה שעובדים יושבי הארץ, ומנין לנו שלוט חזר לסורו הרע לעבודה זרה, שכתוב "ויסע לוט מקדם" מהו מקדם מקדמונו של עולם. כיון שידע אברהם שלכך נטה לבו של לוט, מיד - "ויאמר אברם אל לוט וגו' הפרד נא מעלי" אינך כדאי להתחבר עמו.

אז נפרד ממנו אברהם ולא רצה ללכת ולהתחבר עמו, שכל מי שמתחבר לרשע, סופו ללכת אחריו ולהענש בגללו. ועל כן לא רצה אברם ללכת עם לוט. ועם כל זה לא רצה לוט לחזור מסורו הרע, אלא ויבחר לו לוט את כל ככר הירדן ויסע לוט מקדם. נסע מקדמונו של העולם, ולא רצה לדבק באמונה השלמה כמו אברהם. 'אברם ישב בארץ כנען', להדבק במקום האמונה ולדעת החכמה להדבק ברכונו. 'ולוט ישב בערי הככר ויאהל עד סדם', עם אותם הרשעים של העולם שעזבו דרך האמונה, שכתוב "ואנשי סדם רעים וחטאים לה' מאד." וכל אחד נפרד לדרכו.

ובן מוכח באור החיים הק' (בפרשת ד"ה ויקח אברם) [ב] שחפש אברהם אבינו ע"ה עילה והזדמנות מתי יוכל להתפטר מרשע זה, ורק כדי שלא יכלימוהו המתין

(ב) וז"ל (בתחילת הפרשה): ויקח אברם וגו' ואת לוט וגו' פירוש שלא דחפו, עד שימצא המצאה שלא יכלימוהו. ולזה תמצא כי כשמצא סיבה קטנה שרבו הרועים תיכף אמר אליו (לקי יג ט) הפרד וגו' אם הימין וגו', והדבר הוא כמעט זר שיאמר אליו כדברים האלה בכל כך הרחקה, אלא לצד שהיה חושב מחשבות להפרידו כדבר ה' לזה תכף במוצאו סיבה דחפו בב' ידים.

עד שנתעוררה הריב בין הרועים, ואז תיכף אמר אליו 'הפרד וגו' אם הימין' וגו', ושילח אותו מעליו.

מדוע לא גייר אברהם אבינו את לוט

אך בכל זאת יש להתבונן האיד שייד כדבר הזה שאברהם אבינו אשר כל חייו עסק בקירוב רחוקים כמאמרם ז"ל (במדבר רבה נשא) 'ואת הנפש אשר עשו בחרן' (בראשית יב ה) מלמד שהיה אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים. ואם כן האיד יתכן שלא היה בידו לקרב את שאר בשרו לוט בן אחיו, שלפי המשמעות בכתובים לא היה עדיין רשע כל כך, והוא ראייה שהרי נתדבק באברהם ולא הסכים להפרד ממנו.

וביותר יוקשה שהרי פשטות המקרא מוכיח שלוט היה מאמין בהשי"ת ובהבטחתו במדריגה יתירה, שהרי האמין בהבטחת ה' לאברהם כברית בין הבתרים (שם טו ז) "אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים לתת לך את הארץ הזאת לרשתה" וכמבואר ברש"י על הפסוק (שם יג ז) "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט": ויהי ריב - לפי שהיו רועים של לוט רשעים ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם אומרים 'נתנה הארץ לאברם', ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל. הנה מוכח מטענתו שהיה לו אמונה גדולה בהבטחת השי"ת, ואם כן מה זאת שלא הצליח אברהם אבינו לקרבו ולהכניסו תחת כנפי השכינה.

וראייתי לחזק פירוש זה גם כן ממה שאמר הכתוב (לקמן יג, יד) וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא ענינך מאמר זה יוכיח כי יושב ומצפה היה ה' מתי יפרד לוט, להראותו את הארץ שאמר לו בתחלת דבר אליו, אשר אראך, ולא הראהו עד עתה שנפרד לוט, והוא מאמר ראשון לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אז אראך:

ההוראה לדורות מי לקרב ומי לרחק

אמנם נראה לכאר דמעשה אבות סימן לבנים, ויש בזה הוראה לדורות להעוסק בקירוב רחוקים ללמדם בינה ואורחות חיים לדעת את ה', ולימד לנו אברהם אבינו כי עת לקרב ועת לרחק, וצריך טביעת עין מיוחדת את מי לקרב.

דהנה אף שבמושכל ראשון אכן נראה חזותו של לוט כיהודי מאמין בהבטחת השי"ת וכפי שטענו הרועים 'נתנה הארץ לאברהם', דבר המוכיח על תוקף אמונתם שבטוחים היו שתקיים הבטחת השי"ת לאברהם, ולפי זה כל הארץ שייכת ללוט שהוא היורש.

אך באמת טענה זו מופרכת היא מתחילתה, ואדרבא מטענה זו גופא ניכר שלא היה לוט מאמין בהבטחת השי"ת כלל וכלל, כי הרי באותה מעמד של ברית בין הבתרים הבטיחו גם על הבנים כמו שאמר הכתוב (שם טו ה) "ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך". ואם כן על כרחך שאין לוט יורש את אברהם, ואם אכן היתה אמונתו שלימה לא היה בא לכלל הטענה של 'הארץ נתנה לאברהם' כי הרי אברהם מובטח ועומד שיהיה לו זרע והוא ירשנו, ואין שום זכות ללוט בירושת הארץ.

'נבל ברשות התורה' מפלפל פלפולי סרק כדי להשיג תאוותו

אלא על כרחך שכל טענת לוט היתה רק מצד ערמומיותו שחמד ממון אחרים, וכדי להשיג חמדתו העלה בדעתו פלפולי סרק ובניני הבל שעל פי החשבון הארץ שייכת לו, מפני שהוא היורש היחידי של אברהם כהבטחת השי"ת להנחיל את הארץ לאברהם, אך כאמור לא נבע סברתו מצד אמונה בה' לא מנייה ולא מקצתו.

והלך בדרך הקלוקל של 'נבל ברשות התורה' להתיר איסורים בטענות ופלפולים וראיות מן התורה, ולהתיר את השרץ ולטהרה בק"ן טעמים, וכל זה כדי

להשיג חמדתו ותאוות נפשו, ומענתו בפיו שיש לו אף ראיות מן התורה על כל מעשיו, כדרכו של חזיר הפורש מלפיו ואומר ראו כשר אני.

קירוב רחוקים שייד רק למי שנכנע ומוכן לשמוע ולקבל

זבוח ניחא מדוע לא גייר אברהם אבינו את לוט ולא החזירו בתשובה, כי פעולת קירוב רחוקים הוא להוכיח להאדם שהדרך שהלך בה עד הנה עקומה הוא ואינה נכונה, ובדרכי נועם מראים לו עד כמה אין מעשיו ראויים ורצויים, ואז מדברים על לבו שישוב מדרכו הרעה, וידבק בחיי הנצח בדרך השי"ת המאירה ועומד לו להאדם בזה ובבא.

אמנם לא כן אצל מי שמתנהג בדרך של 'נבל ברשות התורה', שאי אפשר כלל להוכיחו על מעשיו כי מיד ימציא פלפולי סרק להצדיק דרכו שהם כאילו מותאמים עם דעת התורה, ואיש כזה לא שייד לקרבו לדרך הנכונה "ואולת אדם תסלף דרכו" (משלי יט ג).

ולכן אף שגייר אברהם אבינו רבבות בני אדם, והיה יחיד בדורו בקירוב לבות בני אדם לאביהם שבשמים, בכל זאת על לוט בן אחיו לא היה שייד להשפיע לטובה כי דעתו היתה עקומה ומחוכמת לרוע. וכמו שמצינו שמיד שנפרד מאברהם נתגלה פנימיותו וצביעותו כמו שאמרו במדרש (בראשית רבה מ יא): "ויסע לוט מקדם" הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אי אפשר לא באברהם ולא באלוהו.

